

DUŠAN MIKLJA

PUTOPISI
PO SEĆANJU

Pohvala putovanju

Naša priroda počiva u pokretu. Potpuno mirovanje je smrt.

Paskal

Kaluđer van svoje ćelije je kao riba bez vode, rekao je Sveti Antonije. Isus i apostoli su, ipak, prošli celu Palestinu peške.

Darvin je utvrdio da je kod nekih ptica selica nagon za putovanjem snažniji od materinskog instinkta.

L'homme aux semelles de vent (Čovek sa stopama od vetra).

Verlen o Rembou

Na Tibetu čoveka definišu kao gro ba, što će reći onaj koji hoda, odnosno onaj koji se seli. Slično tome, bedu na arapskom jeste onaj koji živi u šatoru, za razliku od hazara (onoga koji živi u kući).

Šta možemo da radimo? Rođeni smo s Velikim Nemirom. Naši preci su nas učili da je život dug put na kome nesposobni zaostaju.

Pripadnik eskimskog plemena Karibu, doktor Knud Rasmusenu

Stari Egipćani su verovali da je sedište duše u jeziku: jezik je krma kojom čovek upravlja svojim putem u svetu.

Bušmani, koji prelaze ogromna prostranstva pustinjom Kalahari, ne veruju da će im duša preživeti na onom svetu. „Kada umiremo, umrli smo“, govore oni. „Vetar će pokriti prašinom naše otiske i to je naš kraj.“

Tromi i malo pokretni narodi, kao što su bili stari Egipćani – sa svojim shvatanjem lutanja kroz Polja trske posle smrti – planiraju da na onom svetu ostvare putovanja koja su propustili na ovom.

Ne možete krenuti na put pre nego što sami postanete put.

Gautama Buda

Na Dalekom istoku još je očuvano nekada opšte shvatanje da se lutanjem ponovo uspostavlja prvobitna harmonija koja je jednom postojala između čoveka i kosmosa.

(Citati preuzeti iz knjige *The Songlines* velikog putnika i poznaoca nomadskog načina života Brusa Čatvina. Mada je pisana na engleskom, prevod njenog naslova na italijanski – *Le Vie dei Canti* – još lepše zvuči.)

Prilozi u ovoj knjizi nastali su u vreme kada su, zbog nemogućnosti putovanja, putopisi po sećanju bili jedini mogući. Kao i svako sećanje, i ovo pati od zaboravljanja, te je moguće da su izostavljeni i zanimljiviji događaji i živopisniji krajevi. Pošto se na ponovno putovanje svetom ne može krenuti bez makar malo samoironije, putopisi su, sasvim svesno, lišeni patetike, koje, uostalom, i u životu i u pisanju ima previše.

Kako sam pojeo četkicu za zube

Uljudno ponašanje nameće obavezu da se prihvati ponuđena hrana. Neka moja iskustva iz Afrike, međutim, svedoče da ni u običajima ne treba preterivati.

U Somaliji se gostu, kao izraz gostoprimstva i dobre volje, priređuje obilna gozba. Lokalne plemenske poglavice najradije to čine u prirodi, na obodu pustinje. Pod šatorom koji štiti od žege za tu priliku obavezno se služe pilav natopljen lojem i kamilje mleko. Prema drevnom običaju, posebno uvaženom gostu domaćin lično stavlja u usta kuglicu pilava koju je pre toga svojeručno oblikovao. Odbijanje da se zalogaji zaliju kamiljim mlekom, koje i ukusom i gustinom podseća na rastopljenu mast, poglavica bi doživeo kao ličnu uvredu.

Prema tome, u vozu od Adis Abebe do Džibutija, kao jedini Evropljanin, nisam mogao da odbijem isto tako velikodušne ponude. Posle lepinja s umacima pili smo ukруг čaj iz tikve žute kao ćilibar. Kada su i poslednje zalihe ukusnog peciva i mirišljavog napitka istrošene, saputnici su mi pružili vretenasti zeleni štapić ceremonijalno pokazujući na usta. Čvrsto uveren da je reč o nekoj vrsti afričkog deserta, svojski sam se prihvatio jela, ali ni posle velikog truda nisam savladao više od trećine – za moj ukus previše tvrde – poslastice. Tek kada sam s mukom progutao omekšalu, vlaknastu celuloznu kašu, shvatio sam da zeleni štapić nije nikakav desert, već sredstvo kojim moji saputnici taru zube, dajući im blistavi, beli sjaj. Posmatrajući u ruci napola sažvakano vretenasto drvce, sa uzdahom sam zaključio da sam verovatno jedini čovek na svetu koji je upravo pojeo četkicu za zube.

Kako iz toga proističe, apsolutno je neophodno da se utvrdi svrha naizgled egzotičnih ponuda, čak i kada vam se ona čini

očigledna. Putniku je za to dovoljno da se pridržava nekih sasvim jednostavnih pravila. Jedno od njih glasi: ako u stranoj zemlji ne znaš šta ćeš poručiti, nećeš pogrešiti ako izabereš omiljeno lokalno jelo. Oni koji se pridržavaju pomenutog saveta svakako neće doći u smešan položaj evropske televizijske ekipe na Cejlonu koja je, umesto da uživa u blagodetima u bescenje jeftinog jastoga, lomila zube s kao kamen tvrdom bečkom šniclom.

Potreba da se obavesti o nameni delikatesa važi, naravno, i za domaćina. Kuvaru u Najrobiju, koji nikada nije čuo za srpski specijalitet pečeno prase, rečeno je tako da ga donese s jabukom u ustima. Ne znajući da jabuku treba da stavi u usta prasetu, a ne sebi, kuvar je razjasnio nesporazum tek kad se, mumlajući, pojavio na vratima trpezarije.

Jedan visoki jugoslovenski zvaničnik takođe je bio žrtva nepoznavanja lokalnih specijaliteta. Na povratku kući dao je nalog da se u posebni avion ukrca grana od banane. Ne znajući da u Africi postoje dve vrste toga voća, jedno svima poznato i drugo krupnije, koje se osušeno i samleveno jede kao neka vrsta kaše, on se, naravno, polakomio na veći plod, što je, koliko se zna, jedini poznati slučaj švercovanja kačamaka preko granice.

Palilula kao Sao Paulo

Kada danas čitam o milionskim transferima, ne mogu a da se ne setim kako sam od sporta zaradio samo deset kilograma brazilske kafe, doduše prvoklasne, i to manje kao priznanje za fudbalsku veštinu, a više kao nadoknadu za razbijen nos.

Dogodilo se to ovako. U finalu turnira na Sinaju susrele su se vojne selekcije Brazila i Jugoslavije. (Obe zemlje su u to vreme bile u sastavu mirovnih snaga.) Samo što je igra počela, odbrambeni igrač protivničkog tima udario me je čelom posred lica tako snažno da sam se, koliko sam dug, ispružio po zemlji, ili još tačnije, po utabanom pesku. Kada sam se pridigao i obrisao nos, uzalud sam pokušavao da mu vratim milo za drago, jer mi je brži i veštiji vižljasti Brazilac do kraja meča uspešno izmicao.

Zaboravivši u žaru borbe na nezgodu, neprijatno sam se iznenadio posle utakmice ugledavši u ogledalu, umesto do tada relativno pravilnog nosa, nešto nalik sveže ispečenoj rumenoj kifli. Ozbiljno uznemiren novim izgledom, pokušavao sam obema rukama da nos vratim u pređašnje stanje. U to vreme, naravno, niko se nije zamajavao frakturama ili sličnim stručnim izrazima. Razbijeni nos je jednostavno bio razbijeni nos, bez obzira na to da li je polomljena kost ili samo hrskavica.

Kada me je zbog toga norveški vojni lekar upitao koji mi je specijalista vratio nos u prvobitno stanje, bez hvalisanja sam odgovorio da sam to učinio sam.

– Gospodin je doktor? – iznenađeno je upitao.

– Ne, gospodin je prevodilac – na mene je došao red da se iznenadim.

– Kako ste, zaboga, uspeali da tako stručno vratite kosti na pravo mesto? – još uvek se čudio doktor.

– Jednostavno sam ih gurao prstima dok nisam osetio da su se užlebile – odgovorio sam s novootkrivenom važnošću.

Doktor se nasmejao i pripremio masku od gipsa koja je mom amaterskom poduhvatu dala postojan i poštovanja vredan izgled.

Pošto beduini na Sinaju nisu znali da sam povređen na fudbalskom meču, a ne u „mirovnoj operaciji“, čitavih mesec dana sam s gipsanom maskom na licu imao nezasluženo važnu ulogu. Od povrede sam, štaviše, imao i neočekivane koristi. Shvativši da su „kri-
vi“ ne samo za moj razbijeni nos već i za neopravdanu „ratničku slavu“, Brazilci su u duhu već tradicionalne blagonaklonosti odlučili da izgode stvar. Posle obilnog ručka u moju čast, komandant brazilskog bataljona nehajno je naložio posilnom da mi za ispraćaj spremi „malo kafe“. Pokazalo se da je brazilska ideja o „malo kafe“ otelotvorena u limenci od deset kilograma.

„Ratni trofej“ sa Sinaja je nekako dospao do Beograda upravo u vreme oskudice kafe. Pošto je majka velikodušno ispraznila limenu posudu deleći njen sadržaj s komšijama, prvi put u svojoj istoriji beogradska Palilula podsećala je na daleki Sao Paulo po zanosnom mirisu kafe.

Loše svetlo za streljanje

Za novinare važi sveto pravilo da sve mogu posmatrati, ali da se ni u šta ne smeju mešati. Sledeća epizoda iz građanskog rata u Nigeriji govori šta se događa kada se na to zaboravi.

Pukovnik Adekunde, poznatiji po nadimku Crni Škorpion, priredio je prijem za razne dopisnike na frontu kod Port Artura. Mada je prijem održan u neposrednoj blizini ratišta, okupljanje je teklo u skladu s najboljim viktorijskim tradicijama, što je, između ostalog, značilo da je pukovnik za tu priliku navukao bele rukavice. Pijuckajući na zelenom travnjaku viski s ledom, gosti su se pitali zbog čega je njihov ljubazni domaćin stekao nadimak Crni Škorpion, sve dok se on sam nije potrudio za objašnjenje kada je – nezadovoljan pitanjem jednog novinara – zapretio da će mu odseći uši.

Uprkos tome, ipak niko nije očekivao da se pukovnik s ljupkim nadimkom odluči da upravo na prijemu priredi pogubljenje federalnog oficira. Ne verujući u takvu mogućnost, niko zbog toga nije ni obraćao pažnju na vojnike koji su vezivali za palmu starešinu kome su prethodno pokidali oznake čina s naramenica. Tek kada su se ti isti vojnici postrojili u streljački vod, gosti su shvatili da je đavo odneo šalu.

Pročitavši presudu, kojom se zbog ubistva nenaoružanih civila ražalovani oficir osuđuje na smrt streljanjem, komandir voda podigao je uvis sablju dajući znak vojnicima da se sprema za pogubljenje. U tom trenutku, na zaprepašćenje svih, iz novinarskih redova čuo se glasan povik: „Sačekajte malo!“ Komandir streljačkog voda je zbunjeno zastao, što su članovi britanske televizijske ekipe iskoristili da dohvate kamere, podese sočiva i izaberu najpovoljniji ugao za snimanje.

Tek kada su njegovi ljudi obavili tehničke pripreme, vođa televizijske ekipe dao je znak oficiru da nastavi započeti posao. Ovog puta nije bilo prekida. Puške su zapraštale, a časak kasnije beživotno telo povilo se prema travi nabujaloj od vlage i sunca. Slučaj Jakopeti se tako ponovio jer novinar nije bio samo posmatrač. Može se čak reći da je poslednji čin drame na neki način i režirao.

Nigerijska epizoda mi je ostala u sećanju ne samo zbog pomenutog mučnog događaja već i zbog polemike u koju sam se po povratku u zemlju nevoljno upleo. Prepirka mi je teško pala jer sam bio prilično usamljen, dok je druga strana vrela od poznatih novinarskih i diplomatskih imena. U polemiku su se takođe uključile i neke znamenite javne ličnosti, među kojima i jedan slavni slikar. Nezadovoljan mojim izveštavanjem, on je u anketi za jedan zagrebački časopis, na pitanje kome bi rado došao glave, izdvojio kao svoje ljute protivnike jednog upravnika muzeja, slikara enformelistu i mene. To mi je dalo povoda da u rubrici *Profesija reporter*, u beogradskom *NIN*-u, zaključim kako „nikada, ni ranije ni kasnije, na jednoj nacionalnoj rang-listi nisam bio na višem mestu“.

Koliko jezika govoriš, toliko vrediš

Izreka „Koliko jezika govoriš, toliko vrediš“ mora da je nastala na Mauricijusu. Na ovom majušnom ostrvu usred Indijskog okeana, naseljenom Afrikancima, Kinezima, Indusima, kreolcima, potomcima prvih belih doseljenika i pirata, čuju se francuski, engleski, tегulu, urdu i mešavina kineskih i domaćih dijalekata. Da uveravanja domorodaca na nekoj vrsti izlomljenog francuskog kako poznaju pet-šest stranih jezika ipak ne treba previše ozbiljno shvatati, zaključio sam već na prvom koraku.

Na pitanje koliko je daleko glavni grad Port Luj od aerodroma, taksista je spremno odgovorio kako je prošla sezona kiša. Udovoljavajući mom interesovanju za vreme, rekao je kako su priobalne vode bogate ribom, a na molbu da me odveze do najbliže pošte, poveo me je u razgledanje šire okoline. Siti smo se tako napričali sve dok nisam shvatio da govorenje i razumevanje ne moraju obavezno da budu u međusobnoj vezi.

Da je upravo tako uverio sam se i na drugom kraju Afrike, u Angoli. Kada sam, na pitanje lokalnih zvaničnika, izjavio kako sam – baveći se novinarskim poslom – boravio u Africi i Aziji, zvanični prevodilac je – ne trepnuvši – preveo na portugalski kako radim za časopis *Afrik-Azi* (pomenuti časopis je u to vreme zaista izlazio u Parizu). Svi moji naponi da objasnim kako nisam dopisnik pomenutog časopisa, ostali su uzaludni jer je prevodilac neumoljivo ostajao pri svojoj verziji.

U Etiopiji čak ni sjajno poznavanje amharskog nije dovoljno. Za to nije krivo samo neznanje prevodilaca već i skriveno značenje ovog drevnog jezika čije se dvosmislenosti bez odgonetanja ne mogu razumeti. Tako, ako pri slučajnom susretu jedan prolaznik

kaže drugom kako odlično izgleda, ovaj će se sve do kuće pokunjeno pitati šta s njim nije u redu. Amharski jezik zbog toga često upoređuju s voskom i zlatom, što znači da se do skrivenog blaga, odnosno do zlata, može doći tek kada se istopi vosak.

Za one koji nisu vični topljenju, dovoljno je i poštovanje nekih jednostavnih pravila. Ako ne znate jezik zemlje u kojoj ste, govorite onaj koji znate. U Rio de Žaneiru sam u razgovoru s vozačem koristio mešavinu italijanskog i španskog, dok je on uzvraćao na portugalskom. Na uzajamno zadovoljstvo, savršeno smo se razumeli.

Svi Srbi koji pokušavaju da govore ruski i svi Rusi koji pokušavaju da govore srpski znaju da je to istina. Drugim rečima, kada se vrate na maternje jezike, sve teškoće u sporazumevanju prestaju.

Ako ni to ne pomaže, a ne znate nijedan strani jezik, preostaje jedino da iste reči što glasnije i što učestalije ponavljate. Za to mogu da jemče mnogi naši trgovci u arapskim zemljama kojima se uporno oslovljavanje partnera kao „zemljaka“ na kraju isplatilo. Verovali ili ne, nije bilo mnogo onih koji ih posle kraćeg ili dužeg izdiranja nisu razumeli.

Postoje, nažalost, i mesta gde je nemoguće da se reči razaberu, ma koliko se glasno izgovarale. To su aerodromi i autobuske i železničke stanice, na kojima za razumevanje obaveštenja o polascima i odlascima ne pomažu ne samo strani jezici već ni uši kao u slona. Razmišljajući zbog čega je to tako, zaključio sam da oni koji ih daju mora da se hrane metalnim opiljcima.

Kineski zid Franca Kafke

Kineski zid je, uz osvetljene puteve u Belgiji, jedino ljudsko delo koje se može videti s Meseca. Kod Badalinga, osamdesetak kilometara daleko od Pekinga, uočava se da to i nije zid, već tvrđava visoka sedam metara s bedemima na čijem vrhu mogu da tutnje četvoroprezi. Ali čemu zid ako varvarska plemena koja su povremeno dospevala do granica zemlje nikada nisu stizala do njenog kraja, ili su, ako bi se odvažila da u nju uđu, ostajala pretopljena?

U svojoj priči o Velikom zidu Kafka, koji, koliko se zna, nikada nije bio u Kini, na to pitanje daje neobičan odgovor. Zid, po njemu, nikada nije bio dovršen niti u celini povezan. Građen je, naprotiv, u delovima, s rupama koje su zjapile od jedne deonice do druge. Carevi se, prema tome, nisu toliko starali da zaustave varvare, koji su lako mogli proći kroz praznine u zidu, koliko da ostave obeležje ne samo zemaljske već i božanske moći. Varvarima, koji su i sami morali biti zadivljeni visokim bedemima, oholo se, dakle, poručivalo: „Ne žuri nam se s podizanjem zida. Ako ste nestrpljivi i želite da uđete, samo izvolite. Ne znamo samo kada ćete se i kako vratiti, ako se to uopšte i desi.“

To što je Kafka vidovito naslutio nisu, dakle, svima vidljive praznine, već uverenje da su namerno ostavljene. To što je važno za zemlju iza Velikog zida važno je i za Zabranjeni grad. Oni koji su se u njemu našli, ostajali su tamo zauvek. U još jednoj Kafkinoj priči, „Carska poruka“, govori se tako o glasniku koji je s dvora odaslat da prenese važnu poruku, ali uprkos njenoj hitnosti, nikako nije mogao da se udalji od carskih dvorišta, koja su se nizala jedno za drugim. Tek što bi izašao iz jednog, nailazio je na drugo, i kada bi, najzad, i taj prostor savladao, upadao je u treće i tako redom u

beskonačnom nizu sve do kraja života, ma koliko hitao, nikako nije stizao do poslednje kapije.

Svi koji olako shvate Kafkinu priču o Zabranjenom gradu ubrzo se uveravaju da ona nije nimalo bezazlena. Iako, za razliku od carskog glasnika, posetioci na kraju ipak nađu izlaz iz poslednjeg dvorišta, velika prostranstva i mnoštvo ljudi čak i goste bez preterane mašte ispunjavaju gotovo metafizičkim strahom. Mada nikada nije bio u Kini, Kafka je, dakle, oštroumnije od mnogih putnika zapazio da se ona od drugih država razlikuje svešću o sebi kao o „središnjoj državi“. U Carskoj palati u Zabranjenom gradu zaista je obeleženo mesto koje se smatra centrom, ne samo ovozemaljskog već i onostranog sveta. Ako neko misli da je savremena Kina odustala od takvog shvatanja, dovoljno je da pogleda geografske mape koje se i danas štampaju. Ona je na njima u samom planetarnom središtu, s Evropom i Amerikom sa strane, gotovo kao garnirung glavnom jelu.

Takvo shvatanje sopstvene uloge svakako objašnjava zbog čega je Kina jedina imperija neprekinutog trajanja (današnja Italija svakako nije naslednik staroga Rima, niti je još manje to Grčka drevne Helade, a ponajmanje Egipat mitskog Misira). Varvarska plemena su, doduše, kako je već rečeno, u Kinu povremeno upadala, ali su, umesto da je osvoje, u njoj ostajala pretopljena.

Govoreći o zemlji u kojoj nikada nije boravio istinitije od onih koji su je posećivali, Kafka je otkrio još jedno jedinstveno svojstvo: sposobnost da piše putopise o onome što će se tek dogoditi.

U stvarnom životu se to ne događa

Pre nego što sam stigao u Italiju bio sam ubeđen da se prizori koje vidamo na filmu nikada ne događaju u životu. Boravak u Rimu otkrio mi je da se varam. Bile su to takozvane „olovne godine“, kada je terorizam bio na vrhuncu, a život poprimao nadrealistička svojstva.

Slučajno sam iznajmio stan u Ulici Gradoli, koja je kasnije postala poznata širom sveta po tome što su u jednom skrovištu, baš u njoj, Crvene brigade držale zatočenog Alda Mora. Ulica je smeštena na obodu kružnog puta oko Rima i, budući na periferiji, važila je kao mirna. U toj meri, čak, da su se s terase iznajmljenog stana videli idilični prizori pastira s ovcama.

Možete, prema tome, samo zamisliti kako sam se zaprepastio kada sam s te iste terase ugledao policajce u punoj opremi, sa zaštitnim prslucima i puškama nagotovs, kako na prepad osvajaju zgradu u kojoj sam živeo. Uzalud sam trljao oči. Čuvari reda su čizma razbijali vrata, s oružjem spremnim da opali. Mada je kasnije objašnjeno kako je policija delovala na osnovu „lažnog obaveštenja“, strah koji su stanari osetili bio je i te kako stvaran.

Drugi nesporazum s policijom proistekao je iz iste neurastenične atmosfere koja je u godinama terorizma vladala u Italiji. Vraćao sam se kolima kući jednom od omiljenijih trgovačkih ulica u samom centru: čuvenom Via Korzo. Kretao sam se umerenom brzinom i poštovao svetla semafora. Nije, dakle, bilo nikakvog razloga da mi uz škripu kočnica kola bez posebnih oznaka prepreče put. I dalje ne uspevajući da se povratim od naglog zaustavljanja, još više sam se ukočio od straha kada sam video namrgođene civile bez policijskih oznaka kako upiru oružje. Tek kada su zatražili na uvid

dokumente, shvatio sam krajičkom preostale svesti da naoružani ljudi nisu ni razbojnici ni teroristi, jer ni jedni ni drugi ne bi traćili vreme na nevažne formalnosti.

Bio sam, nedugo potom, svedok još jedne nadrealističke pantomime, i to u samom centru grada. Ovoga puta nevidljivi režiser izabrao je ljupku malu ulicu koja od Španskog trga vodi do Via Korzo. Sedeći za okruglim stočićima nasred ulice, Rimljani i njihovi gosti uživali su u sladoledu i kapučinu. Lenjo se prepuštajući toplom suncu, nisu mogli ni da sanjaju da će pravo na njih, uz glasno zavijanje sirena, jurišati pet-šest policijskih automobila. Sve je bilo utoliko neverovatnije jer su vozila dolazila iz pravca zatvorenog za saobraćaj. Nemajući mnogo vremena da o tome razmišljaju, gosti su dograbili stolice i pribili se uza zidove. Samo što su oprezno ponovo seli, još uvek drhteći od uzbuđenja, policijska kola su, jureći kao pobesneli zmajevi, ponovo nasrnula iz suprotnog smera. Mada su gosti i ovaj napad preživeli, vlasnik poslastičarnice zapao je u ozbiljnu nedoumicu: da li da japanskim turistima po sto prvi put objašnjava kako se ne snima nikakav film ili da se jednostavno ubije?

VIP ili vrlo važne osobe

Putovao sam Afrikom uzduž i popreko, neprestano brinući o vizama i smeštaju. Čak i više od toga strepeo sam za teleks i telefonske veze, jer bez njih veze s redakcijom nisu bile moguće. Jednom sam pretražio čitav Dar es Salam da doslovno od kuće dovedem na posao upravnika pošte. U Adis Abebi sam iz istog razloga zaboravljao na policijski čas. U regionalnom centru provincije Volo Desaiju jedino raspoloživo prenoćište bilo je ono od pedeset centi. U Brazavilu su mi oduzeli pasoš. U Gabon me, opet, nisu pustili da uđem iako mi je viza bila uredna. U Džibutiju, najzad, novoprispele putnike držali su po najvećoj vrućini u nekoj vrsti „tora za ljude“ sve dok se legionari nisu smilovali da, bez mnogo žurbe, pogledaju dokumente.

Govorim sve to zbog toga da bi se shvatilo zbog čega me na sam pomen putovanja spopadaju grčevi u stomaku. Bio sam, kako iz toga proističe, u vrlo tmurnom raspoloženju kada sam jedne noći sleteo u Luandu pitajući se da li ću u nepoznatom gradu naći nekakvo prenoćište.

Utonuo u nevesele, brižne misli, iznenada sam osetio kako mi službenik na aerodromu cima kofer. Što je snažnije vukao, to sam se više opirao. Na kraju je ipak nadvladao i sa izveštačenim osmehom odneo prtljag na carinjenje. I dalje ne razumejući zbog čega mi je oteo kofer, suočio sam se s novom napašću. Službenik u safari odelu zatražio mi je pasoš. Mada je to učinio vrlo ljubazno, zaključio sam da je čudno što putne dokumente pregleda van pasoške i carinske zone. Posle duge rasprave konačno sam mu s brigom prepustio pasoš. Kada mi je ista osoba na izlazu iz pristanišne zgrade pokazala

na kola, definitivno sam zaključio da sam, iz meni nepoznatih razloga, pritvoren.

Vozili smo se bez reči mračnim ulicama na kojima su tek tu i tamo bile grupice ljudi okupljene oko kerozinskih lampi. Kada se automobil konačno zaustavio ispred luksuznog hotela, čovek s kojim sam se otimao za prtljag izvukao je iz džepa uredno overen pasoš i zatražio od portira ključeve za unapred rezervisanu sobu.

Tek tada sam shvatio da je preuzimanje prtljaga i pasoša bio samo deo ljubaznog nastojanja da me poštede formalnosti. Razumeo sam, takođe, da su me domaćini pobrkali s nekim od članova zvanične jugoslovenske delegacije koja se očekivala na proslavi prve godišnjice nezavisnosti Angole.

Naviknut na sve vrste neprijatnih iznenađenja, od pregleda dokumenata i prtljaga do traženja hotela ili bilo kakvog smeštaja, prvi put sam bio u prilici da uživam u blagodetima VIP-a. Bez obzira na grešku, iskustvo je bilo očaravajuće. Bilo bi još lepše da u status vrlo važne osobe nisam dospao posle otimanja za kofer i straha da će mi oduzeti pasoš.

Beleška o autoru

Dušan Miklja rođen je 1934. godine u Beogradu. Školovao se u istom gradu. Diplomirao je na Filološkom fakultetu na Grupi za engleski jezik i književnost. U životu se najviše bavio rečima kao profesor, prevodilac, novinar i pisac. Vračara mu je prorekla da će mnogo putovati, što se obistinilo. Bio je u međunarodnim snagama koje su čuvale mir na Sinaju. Izveštavao je, kao stalni dopisnik, iz Najrobija, Adis Abebe, Rima, Njujorka i Brisela. Kratko vreme proveo je u diplomatskoj službi u Rimu. Povremeno je bivao nezaposlen. Popeo se na Kilimandžaro. Počinio je sijaset drugih nerazumnosti.

Njegova dela čine: *Republika Gvineja* (publicistika, 1976), *Etiopija: od imperije do revolucije* (publicistika, 1977), *Rat za Afriku* (publicistika, 1978), *Treći put italijanskih komunista* (publicistika, 1982), *Berlinguer* (publicistika, 1984), *Crni Sizif* (priče, 1985), *Trbuh sveta* (priče, 1989), *Hronika nastranosti* (priče, 1990, 2016), *Sultan od Zanzibara i druge priče* (priče, 1993), *Dranje dabrova* (priče, 1995), *Put u Adis Abebu* (roman, 1997), *Judina posla* (roman, 1998), *Uloga jelovnika u svetskoj revoluciji* (priče, 2001), *Putopisi po sećanju* (priče, 2001), *Oslobađanje uma* (kolumne, 2001), *Bilo jednom u Beogradu* (priče, 2003), *Krpljenje paučine* (roman, 2003), *Kraj puta* (roman, 2006), *New York, Beograd* (roman, 2008), *Potapanje Velikog ratnog ostrva* (priče, 2009), *SOS: Save Our Souls ili Sve o Srbima* (eseji, 2010), *Afrikanac* (roman, 2011), *Ima li boga i druge drame* (drame, 2013), *Leto* (roman, 2014), *Miris lošeg duvana* (roman, 2014), *Grand central* (roman, 2015), *Pre nego što bude kasno* (roman, 2018), *Pokrov tame* (roman, 2020), *Životi za iznajmljivanje* (roman, 2021) i *Gradovi kao sudbina* (priče, 2022).

U pozorištu mu je izvedena drama *Orden*, koja je na međunarodnom festivalu u Moskvi dobila nagradu za najbolji savremeni antiratni tekst. Radio-drama *A lotta continua* dobitnik je godišnje nagrade Radio Beograda. Na radiju su mu izvođene i drame *Generali vežbaju polaganje kovčega* i *Ljudi mete*. Po romanu *New York, Beograd* napisao je scenario za film *Jelena, Katarina, Marija*. Za isti roman dobio je nagradu „Zlatni hit Libris“ za jedno od najčitanijih dela.

Bavio se i prevođenjem (Gabrijel Garsija Markes: *Riba je crvena*, 1999).

Zbirku priča *Hronika nastranosti* objavila je u prevodu na engleski izdavačka kuća *Minerva* iz Londona.

Dušan Miklja je bio i kolumnista lista *Blic*.

Živi u Beogradu i piše knjige.

Sadržaj

Pohvala putovanju	5
Kako sam pojeo četkicu za zube	7
Palilula kao Sao Paulo	9
Loše svetlo za streljanje	11
Koliko jezika govoriš, toliko vrediš	13
Kineski zid Franca Kafke	15
U stvarnom životu se to ne događa	17
VIP ili vrlo važne osobe	19
Nikad ne reci ne	21
Duge senke imama Mahdija	23
Da ne sletimo s mape?	27
Odelo (ne) čini čoveka?	29
Hirošima: Hodanje po senkama	31
<i>Bronx by night</i>	33
Hotel od pedeset centi	35
Susreti na daljinu	37
Ulaganje u budućnost	39
Protiv pravila	41
Pokvareni telefoni	43
Oprema za putovanje	45
Pevačica i „crni panter“	47
Koreografija carske večere	49

Kapljica više	51
Radost putovanja	53
Prirodni instinkti	55
Putni znaci	57
Uzdanje u sudbinu	59
Prelazak granice	61
Nadbiskupi ne traže intervju	63
Rio: ne kao na slici	65
Prijem kod princa	67
Poslednja stanica <i>Orijent ekspresa</i>	69
Neoborivi razlozi	72
Veština razgovora	74
Najveća robna kuća na svetu	76
Taksi za dvanaest osoba	78
<i>Fast food</i>	80
Ne gubi nadu	82
Fauna metropole	84
Struganje pozlate	86
Red letenja	89
Voz za Menhetn	91
Sveti grad Koms	93
Belgijsko pivo	95
Tajne Nila	97
Hotel u „dobrom kraju“	99
Zemlja kamenih pećuraka	101
Razgovor s pokojnikom	105
Zanzibar: istorija i začini	107
Pogrešno mesto za navijanje	109
Trampa, kocka i sujeverje	111

Za bure konjaka	113
Pitanje poverenja	115
Ne kao predsednik	117
Ispražnjene Ali-babine pećine	119
Vize, pasoši i ostale sitnice	121
Haremi Otomanskog carstva	123
Za vreme polaska nadležni su bogovi	126
Kodeks razumnog ponašanja	128
Rulet	130
<i>Santo Domingo</i>	132
Beleška o autoru	135

**Knjige Dušana Miklje
u izdanju Agencije TEA BOOKS
(digitalna i/ili štampana izdanja)**

Berlingver
Bilo jednom u Beogradu
Crni Sizif
Etiopija – od imperije do revolucije
Judina posla
Kosmopolitske i druge priče
Kraj puta
Krpljenje paučine
Oslobađanje uma
Put u Adis Abebu
Putopisi po sećanju
Rat za Afriku
Save Our Souls ili Sve o Srbima
Trbuh sveta
Treći put italijanskih komunista
Uloga jelovnika u svetskoj revoluciji